

Izhaja vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov
Issued daily except Saturdays, Sundays and Holidays

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PÓDPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori:
2657 South Lawndale Ave.
Office of Publication:
2657 South Lawndale Ave.
Telephone: Rockwell 2-4904

LETO—YEAR XLII Cena lista je \$8.00 Entered as second-class matter January 16, 1933, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879 CHICAGO 23, ILL., PETEK, 24. MARCA (MARCH 24), 1950 Subscription \$8.00 Yearly STEV.—NUMBER 59

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 4, 1918

Obnova prizadevanj za končanje mrzle vojne

Državni tajnik Acheson bo upošteval predlog tajnika Združenih narodov. Sovjetska unija mora storiti prve korake

Washington, D. C. — Državni tajnik Acheson je dejal, da bo upošteval in skrbno pretehtal predlog Trygveja Lieja, tajnika organizacije Združenih narodov, za obnovo prizadevanj, ki naj bi končala mrzlo vojno med zapadom in vzhodom.

Lie je v terek predlagal sestanke vodilnih diplomatov s člani varnostnega sveta Združenih narodov, na katerih naj bi razpravljali o svetovni situaciji in mirovnem programu. Naglasil je, da so taki sestanki potrebni. Udeležili naj bi se jih tudi načelniki držav, med temi predsednik Truman in premier Stalin, in skušali skleniti mirovni pakt za najmanj 20 let. Lie je dalje rekel, da čarter Združenih narodov dovoljuje sestanke in razgovore med visokimi vladnimi uradniki, med katerimi so zunanji ministri in predsedniki vlad, s člani varnostnega sveta.

Acheson je pred časnikarji izjavil, da ni bila nikdar sklicana taka konferenca pod pokroviteljstvom Združenih narodov, toda ideja ni napačna in vredna je preučevanja. Lie je imel razgovore z uradniki državnega departamenta, sestel pa se ni z Achesonom.

Državni tajnik je dal razumeti, da mora Sovjetska unija storiti prve korake za končanje mrzle vojne, ne Amerika. Drugi uradniki državnega departamenta so izjavili, da se seje varnost-

Američani v Čehoslovakiji posvarjeni

Poljska zahteva znižanje štaba ameriškega poslanštva

Praga, Čehoslovakija. — Ameriško poslanštvo v Pragi je opozorilo vse ameriške državljane v Čehoslovakiji, da so izpostavljeni izgonu iz dežele na kratko obvestilo. Ako bodo aretirani, bodo morali morda ostati v ječi dolgo časa.

Svarilo je v okrožnici poslanštva, ki je bila dostavljena vsem ameriškim državljanom v Čehoslovakiji. Okrožnica naglašja položaj vseh tujcev v tej komunistični državi.

Okrožnico so, kakor vse kaže, narekemale aretacije ameriških državljanov v državah v vzhodni Evropi, ki so v sovjetski sferi vpliva. Te države so v zadnjih tednih odredile izgon več ameriških državljanov.

Varšava, Poljska. — Vlada je naslovila noto ameriškega poslanika W. D. Gallmanu, naj takoj zniža število vojaških atašeev. Med člani štaba ameriškega poslanštva je 12 vojaških, mornaričnih in letalskih atašeev. Poljska vlada zahteva znižanje števila atašeev na šest.

Poljska vlada sledi zgledu drugih držav v vzhodni Evropi, ki so pozvale ameriška poslanštva, naj znižajo število članov svojih štabov. Amerika je nedavno pretrgala diplomatske odnose z Bolgarijo, ker slednja ni hotela umakniti zahteve glede odpoklica Donald R. Heatha, ameriškega poslanika v Sofiji. Bolgarija je obdolžila Heatha vmešavanja v njene notranje zadeve.

Pred nekaj tedni je ogrska vlada naslovila noto Ameriki in Veliki Britaniji z zahtevo, naj znižata število poslaniških štabov v Budimpešti. Romunska vlada je sledila ogrski vladi. Zahtevala je zaprtje informacijskih uradov ameriškega in britanskega poslanštva v Bukarešti.

Nov napad na rudarsko unijo

Federalni detektivi na delu v Illinoisu

Washington, D. C. — Federalna vlada je ponovno nastopila proti rudarski uniji UMWA, čeprav je bil vzpostavljen mir v industriji mehkega premoga s sklenitvijo pogodbe med unijo in operatorji, ki je rezultirala v zaključju stavke. Unija je zmaga v dolgem konfliktu z operatorji.

Prvi napad na unijo je sprožil pomožni justični tajnik Graham Morrison z vložitvijo priziva pri federalnem apelatnem sodišču. On trdi, da so uradniki in člani unije krivi žaljenja sodišča, ker se niso pokorili injunkciji federalnega sodišča, ki je bila izdana v teku stavke, da se morajo vrniti na delo. Injunkcija je bila izdana na podlagi Taft-Hartleyevega zakona.

Morrison je vložil priziv v imenu vlade. V tem pravi, da so stavkajoči rudarji dobili tajna navodila od Johna L. Lewisa, predsednika unije, naj ignorirajo injunkcijo in vztrajajo v stavki.

Drugi napad je v obliki preiskave federalnih detektivov na premogovnem polju v Illinoisu. Preiskava se je začela potem, ko je Lloyd Sidener, bivši predsednik krajevne unije v Cantonu, Ill., obdolžil Lewisa, da je dajal tajne signale rudarjem, naj se ne vrnejo na delo, dočim jim je navidezno naslovil poziv, naj se pokore injunkciji.

Morrison je dal razumeti v prizivu, da bo izvajal močan pritisk na uradnike in člane rudarske unije, ki se niso pokorili injunkciji. Zaslisanje o prizivu bo pred federalnim sodiščem 26. aprila. Morrison je dejal, "da je vprašanje večje kot ta slučaj, ker se nanaša tudi na odnose in konflikte med drugimi unijami in industrijami. Končna odgovornost je pri članih unij."

Glavni stan rudarske unije, ki je sklenila pogodbo z operatorji, ni hotel komentirati akcije pomožnega justičnega tajnika Morrisona. Rudarji delajo na podlagi nove pogodbe, katere veljavnost bo potekla v juniju 1. 1952.

Grčija bo dobila liberalno vlado

Venizelos prelomil dogovor s strankami

Atene, Grčija. — Sofokles Venizelos, vodja liberalne stranke, je naznanil, da bo na sestavi novo vlado. Vse pozicije bodo dobili liberalci.

Venizelos je dejal, da je ustregel želji kralja Pavla, naj on prevzame predsedništvo vlade in imenuje člane kabineta. Venizelos je s tem prelomil dogovor katerega je sklenil pred dvema tednoma z voditelji štirih drugih političnih strank glede ustanovitve koalicijske vlade.

Imena ministrov nove vlade bo Venizelos predložil v odobritev kralju ta teden. Grčija je brez vlade od splošnih volitev, ki so se vršile pred nekaj tedni.

Ameriški general dospel v Grčijo

Atene, Grčija. — General Lawton Collins, šef štaba ameriške armade, je dospel v grško prestolnico. V Grčijo je dobil informacije o delu ameriške vojaške misije, katere načelnik je general James Van Fleet.

Obsodba "trockistov" v Bolgariji

Sofija, Bolgarija. — Distriktno sodišče je obsodilo v zapor sedem Bolgarov, ki so bili označeni kot "trockisti". Spoznani so bili za krive špijonaže in zarote z namenom strmoglavjenja vlade.

AMERIKA SE HOČE IZNEBITI PREVIŠNIH ŽIVIL

Posušena jajca in mleko ponudeno dobrodelnim agenturam

Washington, D. C. — Vlada se hoče iznebiti previšnih živil, katera je kupila z denarjem davkoplačevalcev, in storila je korake v tej smeri.

Previšek posušenih jajc in mleka je ponudila privatnim dobrodelnim agenturam doma in v tujini zastoj. Agenture, naj bi prevzele le stroške distribucije.

Vlada je prodala 44,000,000 funtov posušenega mleka Holandiji, ki je znana kot mlekarstva država. Za funt tega mleka je vlada plačala enajst centov, Holandija pa bo plačala štiri cente za funt. V bistvu Holandija ne bo plačevala ničesar, ker bo denar prišel iz sklada Marshallovega načrta, kamor se steka denar ameriških davkoplačevalcev. Na podlagi tega načrta dobivajo države v zapadni Evropi ameriško finančno in ekonomsko pomoč.

Vlada je potrošila čez štiri milijarde dolarjev za nakupe nrevidnih pridelkov v interesu vzdrževanja cen. S tem podpira farmarje, ki ne morejo prodati pridelkov na tržiščih. Med živili v vladnih skladiščih so krompir, maslo, jajca in mleko. V teh je okrog 177,000,000 funtov posušenega mleka.

Pred enim mesecem je poljedelski departament "onudil 121,000,000 funtov posušenega mleka in 72,000,000 funtov posušenih jajc privatnim dobrodelnim organizacijam. Edini pogoj je, da te organizacije plačajo prevozne stroške. Do 1. marca so dobile 1,250,000 funtov posušenega mleka in 2,000,000 funtov nosušenih jajc. Nekatere agenture so odklonile ponudbo, ker nočejo plačati prevoznih stroškov.

Holandija bo dobila 44,000,000 funtov posušenega mleka. To je v skladiščih že toliko časa, da se je pokvarilo. Poljedelski departament je naznanil, da ga bodo Holandci rabili za krmiljenje živine.

Znižanje okupacijskih stroškov v Avstriji

Dunaj. — Britski poslanik Harold Caccia in vrhovni komisar T. J. Winterton sta izjavila, da se bo vršila razprava o znižanju stroškov vzdrževanja britske okupacijske sile v Avstriji. Avstrijska vlada je naslovila prejšnjo Veliki Britaniji, Rusiji in Franciji z apelom, naj znižajo okupacijske stroške.

Centralizacija bank v vzhodni Nemčiji

Berlin. — Vzhodna Nemčija je odredila centralizacijo bančnega sistema, da bo vlada imela večjo kontrolo nad obtokom in trošenjem denarja. V nižji zbornici parlamenta je bil sprejet zakon, ki določa inkorporiranje vseh bank in finančnih ustanov v centralni državni banki.

Murray imenovan za člana komisije

Key West, Fla. — Predsednik Truman je imenoval Thomasa E. Murrayja, izumitelja in inženirja, za člana komisije atomske energije. Imenovanje bo predloženo senatu v odobritev ta teden. Murray je nasledil Davida E. Lilienthala, ki je nedavno resigniral.

Obsodbe špijонов v Čehoslovakiji

Praga, Čehoslovakija. — En obtoženeц je bil obsojen na smrt na obravnavi pred ljudskim sodiščem, trinajst drugih pa v zapor od štirih let do smrti. Spoznani so bili za krive umora policajca in špijonaže v prilog Ameriki, Franciji in Vatikanu ter zarote proti vladi.

Oskuben stanovanjski načrt sprejet

Kongresniki ignorirali Trumanov apel

Washington, D. C. — Nižja kongresna zbornica je sprejela načrt z odobritvijo drobca stanovanjskega programa Trumanove administracije po izločitvi jedra načrta, ki je določal potrošnje dveh milijard dolarjev za izvajanje kooperativnega stanovanjskega programa v prilog družinam s srednjimi dohodki.

Načrt je bil sprejet s 361 proti 10 glasovom. Slični načrt je bil prej sprejet v senatu. Razlike se bodo izravnavale na konferenci s senatorji. Jedro načrta je bilo izločeno z 218 proti 155 glasovom.

Kongresniki so ignorirali apel predsednika Trumana, ki je skušal rešiti načrt pred oskubenjem. Akcija nižje zbornice je bila udarec Trumanu.

Zavržena provizija je določala ustanovitev vladne korporacije, ki naj bi financirala izvajanje kooperativnega stanovanjskega programa. Korporacija bi nudila posojila na prve vknjižbe s tri odstotnimi obrestmi, plačljiva v 60 letih. Koristi od provizije bi imele družine z letnimi dohodki \$2,000 do \$4,400.

Nižja zbornica je sledila senatu, ki je zavrgel provizijo z zadnjo sredo. To pomeni, da je Trumanov stanovanjski program pokopan. Predsednikova intervencija je bila v obliki telegrama, ki je bil poslan kongresniku Spenceu, demokratu iz Kentuckija in načelniku odseka za bančne in denarne zadeve, iz Key Westa, Fla., kjer je Truman na počitnicah. Predsednikov pokus za rešitev načrta pred oskubenjem se je izjalovil.

Kongresnik McCormack, vodja demokratske večine v nižji zbornici, je po izidu glasovanja napovedal, da bo stanovanjsko vprašanje prišlo pred volilce v letošnji kongresni volivni kampanji.

Italijanski tlačani zasedli posestva

Katoliki sodelujejo s komunisti

Rim. — Tlačani in poljedelski delavci so zasedli več tisoč akrov neobdelane zemlje v Kalabriji, ker se vlada premijera Alcida de Gasperija obotavlja v izvajanju zemljiških reform. Zasedenja posestva so v treh pokrajinah Kalabrije.

V gibanju zasedanja zemlje je udeleženih čez 30,000 ljudi. To je naperjeno proti bogatim posestnikom. Nekateri tlačani se vračajo zvečer po delu na posestvih v svoje kolibe v hribih, dočim drugi ostanejo. Noči prebijajo pod mostovi in izvaji.

Tlačani in poljedelski delavci imajo oporo pri Splošni delavski konfederaciji in nekaterih krščanskih demokratih. Kadar korakajo po posestvih, nosijo komunistične in socialistične zastave in tudi bele zastave katoliških delavcev. Slednji se ne zmenijo za odredbo Vatikana, da bodo izobčeni iz katoliške cerkve zaradi sodelovanja z levicariji. V nekaterih krajih celo duhovniki spremljajo tlačane.

Večina zemlje ni bila obdelana že 50 let. Veleposestnikom in plemstvu služi kot lovski revir. Kadar go tlači zasedejo, pošljejo ultimatum lastnikom: "Plačajte za naše delo, ali izročite zemljo našim zadržam."

Vlada se ne zgane kljub protestom. Ona še vedno štiti interese veleposestnikov. Policija in vojaške čete so dostikrat poslale v akcijo proti tlačanom in posledica so bitke.

Francoska vlada bo upoštevala pritožbe delavcev

Državni minister Teitgen napadel komuniste. Obdolžil jih je podžiganja stavk, nemirov in nepokoja med delavci

Pariz. — Državni minister Pierre Teitgen je v svojem govoru po radiu dal zagotovilo, da bo vlada upoštevala vse upravičene pritožbe delavcev, ki se bore za izboljšanje svojega položaja. "Razume se, da vlada ne istoveti konfuzije in izgredov, katere so provocirali komunisti, s pravičnimi zahtevami delavcev," je dejal. "Komunisti hočejo pogoniti delavce v mizerijo. Vlada priznava, da so plače delavcev v nekaterih industrijah prenizke, dasi bi jih lahko zvišale."

Stavke se širijo v Franciji. V teh so udeleženi kovinarji, avtni in prometni delavci ter rudarji v severni Franciji. Nezadovoljnost in nepokoj naraščata, ker so življenjski stroški poskočili, dočim so plače ustaljene.

Komunisti so potisnili vlado premijera Georgesa Bidaulta v zagato s podžiganjem stavk in nepokoja med delavci. Stavkarjem so se pridružili pristanišni in pomolski delavci v vseh lukah, v katere bo prihajalo ameriško orožje za francosko armado. Amerika se je obvezala s sklenitvijo pogodbe, da bo dostavljala orožje, strelivo in drug vojaški material evropskim državam, ki so se povezale z atlantskim paktom, da se bodo zavarovale pred možno agresijo s strani Sovjetske unije.

Pomolski delavci v Bordeauxu so se uprli nakladanju orožja na barmik, da bi ga odpeljal v Indokino, kjer francoska armada zatira revolto domačinov, ki zahtevajo odcepitev od Francije in neodvisnost. Pristanišni in pomolski delavci so zastavkali v Marseillesu, močnem komunističnem centru, kakor tudi v Cherbourgu.

Situacija v drugih mestih, katera je zajel stavkovni val, se ni spremenila. Vlada je imenovala posredovalni odbor, ki bo skušal končati stavko avtnih delavcev v pariških predmestjih. Policija in enote mobilne garde so napadle s plinskimi bombami stavkarje v Moulinsu. Nekaj stavkarjev je bilo ranjenih.

Voditelji unij javnih uslužbenecov so razkačeni, ker je vlada odredila revizicijo večakov in tehnikov. Izjavili so, da je odredba nelegalna in kršenje ustavne pravice delavcev do stavke.

Paul Reynaud, ki je bil predsednik francoske vlade, ko je Nemčija napadla Francijo, je napovedal, da bodo komunisti izgubili vpliv v zapadni Evropi v nekaj letih, ako ji bo Amerika še nadalje pomagala. "Med francoskimi delavci ni revolucionarnega razpoloženja in borbenosti," je dejal. "Načuli so se nekaj iz stavk l. 1948 in spoznali, da se revolucija ne izplača. Zavedajo se, da morajo delati za preživljanje svojih družin."

Ustava za vso Nemčijo predlagana

Vlada zapadne Nemčije pojasnila svoje stališče

Bonn, Nemčija. — Vlada zapadne nemške republike, katere predsednik je dr. Konrad Adenauer, je predlagala vsem štirim okupacijskim silam sestavo nove ustave za vso Nemčijo. Ta naloga naj se poveri ustavni skupščini, katera naj bi bila izvoljena pod demokratično zaščito pri volitvah v vseh štirih okupacijskih conah.

Zaščita naj bi vključevala odpravo restrikcij potniškega in tovarniškega prometa med okupacijskimi conami, dovoljevala svobodno tiskanje in razpečevanje listov v vseh krajih Nemčije, garantirala varnost posameznikov pred političnim zaspostavljanjem in svobodne aktivnosti vsem političnim strankam v Nemčiji.

Vlada se sklicuje na izjavo, katero je nedavno podal John J. McCloy, vrhovni ameriški komisar v zapadni Nemčiji. Sestavila je deklaracijo, v kateri je orisala in pojasnila svoje stališče. Deklaracija je naslovljena okupacijskim silam, vsem Nemcem in svetovnemu javnemu mnenju.

Dr. Adenauer je prekoračil Reno in se udeležil konference z vrhovnimi komisarji treh zapadnih držav. Razgovori med njimi so trajali pet ur. Predmet diskuzij so bili deklaracija vlade zapadne Nemčije, berlinski problem in odnosi med Sovjetsko unijo in zapadnimi državami.

Otto Grotewohl, predsednik vlade vzhodne nemške republike, je zavrnil predlog ameriškega vrhovnega komisarja za razpis svobodnih volitev v vsej Nemčiji, kakor tudi deklaracijo vlade zapadne Nemčije. "Vse to je nesmisel," je dejal. "Stvar sploh ne zasluži pozornosti."

Apel na Nemce za združitev z Rusijo

Berlin. — Komunistična vlada v vzhodni Nemčiji je apelirala na Nemce za združitev s Sovjetsko unijo. Zagotovila jim je blagostanje in svobodo. Apel je naslovil Nemcem zunanji minister G. Dertinger v svojem govoru v vzhodnem Berlinu. Dejaj, da je Sovjetska unija za zedinjenje vseh Nemcev, za odpoklic okupacijskih čet, neodvisnost Nemčije in prijateljstvo z državami, ki predstavljajo tretjino prebivalstva sveta.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

VLASLO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE
JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (izven Chicago) in Kanado \$8.00 na leto, \$4.00 za pol leta, \$2.00 za četiri leta; za Chicago in okolice Cook Co., \$9.50 za celo leto, \$4.75 za pol leta; za inozemstvo \$11.00. Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$8.00 per year, Chicago and Cook County \$9.50 per year, foreign countries \$11.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nenarodenih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštino.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vsa, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

138

K volitvam v Grčiji

Pred par tedni so v Grčiji imeli volitve za nov parlament. Pravijo, da so bile to prve priložnosti svobodne volitve po dolgih letih. Poročila govore, da so bile svobodne po vseh mestih in večinioma tudi po deželi, toda ne po vseh krajih. V nekaterih krajih, ki so bili pod okupacijo gerilcev, je reakcionarna Caldarisova vlada nastopala s terorjem in opozicijskim strankam preprečevala agitacijo. In teh strank in stranic je bilo okrog dva ducata. Le komunisti niso imeli svoje liste iz znanih razlogov — ker so zadnja leta vodili civilno vojno proti monarhfaštom.

Posledica teh relativno svobodnih volitev je bila, da so dobili največ glasov zmerni elementi. In sicer so dobile tri centristične stranke — Plastirasova liberalna, Venizelosova liberalna in Papandrevi socialdemokrati (konservativni in nazadnjaški) — 50% glasov, levičarska Demokratska fronta pa 11%. Prve tri malo-meščanske "zmerne" stranke so si po ideologiji podobne. Še najbolj liberalen je menda general Plastiras, ki je prejšnja leta vodil borbo proti monarhiji. Papandrev, vodja "socialdemokratov" pa se je zadržal, že po volitvah, izrekel za monarhijo, ki je v Grčiji nositelj in simbol reakcije. Njegova stranka je dobila tudi okrog 11% glasov. Te tri stranke bodo menda formirale vlado, ki pa bo imela le par glasov večine v parlamentu, kar pomeni, da bo zgrajena na pesku.

Demokratsko fronto pa tvorijo progresivci, socialisti in ostanki narodne osvobodilne fronte z izjemo komunistov. Ti so bili poginani pod zemljo, kolikor jih je še ostalo v Grčiji. Tisoči so se po porazu umaknili v Bolgarijo, Čehoslovakijo in Ogrsko. Na ostanki narodne osvobodilne fronte je Kominforma apelirala, naj ne glasujejo za "izdajalske socialiste", to je za Demokratsko fronto. Toda ker je ta stranka izšla iz volivnega boja močnejša nego so pričakovali — dobila je čez 150.000 glasov — pomeni, da je apel Kominforme naletel na gluha ušesa.

Demokratska fronta se je v volivni kampanji izrekla za sodelovanje z Vzhodom in Zapadom. Zato s strani voditeljev centrističnih strank tudi ni bila povabljenja na sodelovanje za sestavo koalicijske vlade. Ti voditelji seveda delajo po želji Washingtona, ki ima v Grčiji glavno besedo. Centristi in v Washingtonu so v zagati, ker brez Demokratske fronte skoro ne morejo sestaviti trdne vlade. Če bodo iskali pomoči na desnici, pri Caldarisu, se bodo pa diskreditirali. V Washingtonu bi gotovo radi skuhali tako koalicijsko. Ko pišemo te vrstice, nova vlada namreč še ni bila sestavljena. V Washingtonu bi gotovo želeli imeti centristično vlado, ki pa bi bila mogoča le, ako bi vanjo pritegnili tudi Demokratsko fronto. Taka vlada bi imela dovolj veliko večino (okrog 60%) v novem parlamentu, da bi lahko ostala na krmilu. Toda kakor vse kaže, bi bila taka vlada "preveč levičarska", s čimer pa se očitno niso pripravljali sprijazniti ne v Atenah ne v Washingtonu. Zato tudi zastoj pri sestavi nove vlade. Kaj bodo skuhali, je zavito v misterij.

In v misterij je še vedno zavito tudi točen rezultat teh volitev — namreč koliko mandatov so dobile posamezne stranke. Par dni po volitvah so poročali iz Aten, da bodo tri centristične stranke — Plastirasova, Venizelosova in Papandrevi — dobile okrog 130 izmed 250 parlamentarnih sedežev. Potem pa je vse utihnilo. Ista poročila so se tudi glasila, da se kralj še ni odločil, komu bo poveril sestavo nove vlade, odnosno, "da bo s tem počakal." To lahko pomeni, da kralj čaka navodil iz — Washingtona. Ves ta misterij tudi pomeni, da jim v Atenah in v Washingtonu dela preglavico levičarska ali socialistično orientirana Demokratska fronta, ki ni udinjana ne Washingtonu ne Moskvi, marveč je za sodelovanje z obema in za neodvisnost Grčije. Ampak za tako demokracijo ni vladarjem ne tam ne tukaj.

Zadnje volitve v Grčiji so vsekakor pokazale, da reakcija nima tako velike zaslonbe med narodom kakor se je domnevalo ali kakor je kazalo zadnja leta. Reakcionarne stranke so dobile 39% oddanih glasov, 61% pa centristične in Demokratska fronta. Od 1.900.000 volivnih upravičencev se je udeležilo volitev 1.496.356. Pri volitvah leta 1946 je Caldarisova reakcija dobila 64% glasov. Zdaj je Caldarisova populistična stranka dobila nekaj čez 250.000 glasov — okrog 10.000 več kakor Plastirasova. O kakih demokratskih tistih volitev seveda ni bilo govora, zato so jih levičarji tudi bojkotirali. Od 2.211.797 volivnih upravičencev se je tistih Caldarisovih volitev udeležilo le 1.121.000.

Po tistih volitvah je tudi nastala civilna vojna, ki se je kuhala že prej. Izpadla bi bila porazno za reakcijo, da je ni podprla Amerika z orožjem, vojaškimi, gospodarskimi in političnimi "svetovalci", in seveda z dolarji. Amerika je zadnja leta v Grčijo zabila blizu dve milijardi dolarjev. Zadoščenje ima v tem, da Grčija ni zdrknila pod vpliv Moskve. In za preprečenje tega je bila pripravljena zabiti še več milijonov, lahko še več milijard. Zato so zadnjič v Washingtonu tudi kar osupnili, kakor smo čitali, ker je Demokratska fronta prejela toliko glasov in se dvignila med važne stranke. "Mar smo zaman zabili skoraj dve milijardi v Grčiji?" — so po teh volitvah prihajali zbegani glasovi iz Washingtona.

Da-li se bo Grčija nagnila na "levo od središča", ali bo zdrknila nazaj v reakcionarne vode, bo v veliki meri odvisno od sestave nove vlade. Če bo v vlado potegnjena Demokratska fronta, se zna nagniti "na levo", odnosno se orientirati nekje v sredini. Če bo v vlado zopet potegnjeni Caldaris, bo Grčiji še vladala reakcija, morda ne tako glupa kakor je bila do zdaj, vendar pa reakcija, pomešana z liberalci in Papandrevjevi "socialdemokrati" ali obratno. Nič se ne bomo čudili, če pride po zaslugi naše dolarske diplomacije do slednjega. Sicer je najbrže resnica, da se imajo Grki v prvi vrsti zhalviti ameriškeму vplivu, da je zadnjič prišlo do relativno demokratskih volitev (v zapadnem pomenu). Toda nič bi se ne čudili, ako se arhitekti Trumanove doktrine, ki je izven

Glasovi iz naših naselbin

Pri čitanju čas beži kot hudournik čez pečine

Cerzopolis, Pa. — Ko pišem te vrstice, je že precej pozno zvečer, zaspanec pa me še nič ne vabi v svoj objem. Zunaj je lepa in jasna noč. Pokrajino obliva mesečina in zgleđa, kakor da bi bila že Venera v deželi. Zimo smo imeli do sedaj dokaj prizanesljivo, vendar pa je vključila v svoj račun tudi za nas že parkrat nekaj snega, pa ga je toplo sonce hitro pregnalo. Radi mile zime se pa tudi zimski meseci nekam hitro poslavljajo od nas. Da se jim tako mudi, domnevam, da je temu nekoliko krivo to naše slovensko časopisje. Zdi se mi, da pri čitanju čas tako hitro beži kakor hudournik čez pečine.

Naročnik sem več naših časopisov, med njimi tudi Prosvete. Poštar mi jih navadno dostavi okoli poldne. Prosvete poprej ne odložim, da jo od konca do kraja premlatim. Odkar pa naš vrli in neutrudljivi delavec Milan Medvešek piše svoje vtise iz nove Jugoslavije, mi pa njegovi članki tako zelo ugajajo, da jih predvsem prve prečitam.

S čitanjem imam precej duševnega užitka. To je resnica, ampak je tudi res, kakor sem že rekel, da pri čitanju čas drvi in čim bolj je zanimivo, tem hitrejša ga prebavljam. Zdi se mi, da ni povsem nedolžno, da so moji lasje spremenili barvo in da se prehitro in celo neopazljivo splezali moji križi in kljuke na mojo grbo. Toda dokler sem bil mlad, tega nisem vedel. Na to misel sem zadel šele sedaj. Ako bi vedel to v mladosti, bi bil prenehal čitati. Da ne bi drvel čas taki hitro, to vem iz lastne izkušnje. Tu in tam se prepeči, da nimam kaj čitati, pa se mi vidi dan daljši kot trije drugi pri čitanju. Vendar pa je sedaj že prepričan, da bi čas zastavil brez čitanja, saj bi umrl od dolgega časa! Zato pa, kamor je šla krava, naj gre pa še tele. Živel bom po starem!

Ne glede na čas, kako hitro koraka, ga bom že porabil. Nekaj mi ga vzamejo kokoši. One hočejo, da jih dvakrat dnevno obiščem, seveda s polno posodo zrna. Na drugi strani doma imam pa precejšnjo ogrado polno sadnega drevja. Bil sem odsoten eno leto, ko pa sem se vrnil, ga skoraj ne bi spoznal, tako je zrastle. Posebno bujno pa raste robida in drugo grmovje. Ako bom hotel te nepoklicane goste odpraviti, me bo stalo veliko znojna. Da mi bo šlo delo bolj hitro od rok, si pa bom moral poiskati pomagaja.

Zadnjič je v tej okolici "prezvišeni" svoj dolg čas prodajal. Skoda, da se ni zglasil pri meni. On bi mi bil, ako bi hotel, v veliko pomoč. Vendar pa je skoraj boljše, da ni prišel blizu. Ako bi mu bil ponudil delo, bi ga prav gotovo z veliko nejevoljo odklonil. Zanj je seveda veliko bolj dobičkonosno, da še kar naprej deluje v vinogradu Gospodovem. Jaz pa si tudi ne bom iskal drugega pomočnika. Robida in grmovje v ogradi pa naj raste po mili volji, dokler ga ne bo uničila vodikova bomba. Kar bo pa ostalo, bodo pa požgali atomi z našo zemljo vred. Ampak mi ne bomo občutili, ko bodo atomi cvrli naša telesa. Ako ne bi bilo vodikove bombe, bi morali mi pri živem telesu zgorjeti.

Znanstveniki sicer še niso skotili vodikove bombe, a najbrže ne bo dolgo, pa se bodo pobahali z njo. Torej njihov izdelek bo tak, da nas bo uspalval za vedno brez vsakih bolečin. Slabo bo za tiste duše, katere bo zajela obetajoča katastrofa. Atomi so namreč nevidni, prav tako nevidne so pa tudi duše, torej morajo biti tudi sestavljene iz atomov. Potemtakem bodo tudi zgorjele kakor njihova telesa, seveda, ako se bo vse tako zgodilo.

Grčije propadla na vsej črti, danes kesajo, ker niso Caldarisovi vladi dali proste roke, da sama inscenira podobne volitve kakor jih je leta 1946 pod angleškimi bajoneti. Danes bi vsaj ne imeli glavobola pri vprašanju, kako naj v Atenah sestavimo novo vlado in kakšna naj bo ta vlada.

Petorica otrok in žena Charlesa Morgana, ki žive v enosobni kolibi v delavskem taborišču blizu Phoenixa, Ariz., topo zro v prazen pisnik, ker mati ni imela hrane, da jih bi nasitila. V taborišču se nahaja več ko 100 otrok, ki so jim po dolgem stradanju oblasti končno nudile pomoč.

kakor napovedujejo učene "buče".

V takem primeru bo izostal tudi sodni dan in Bog ne bo imel kaj soditi. Ker zemlja ne bo več obstajala, zato tudi ne bo mogla dati iz sebe naših teles. Tiste duše, katere pa so bile že pred katastrofo v nebesih, se bodo morale dolgočasiti tam gori brez svojih teles na vse večne čase. Lepo bo to za nas, saj nam so telesa že na tem svetu v breme. Naj še dastavam, da se nekateri zelo tresejo pred atomskimi bombami, drugi pa se na vse skupaj čisto enostavno pozvižgajo.

Anton Kebe

O tem in onem

Cheswick, Pa. — Oglašam se iz "mirne doline". "Mirna dolina" je ime našega društva št. 586 SNPJ. Društvo je v resnici mirno. Lansko leto smo izgubili štiri člane pri tem društvu, namreč umrli so štirje možje, kateri so bili dobri člani in naprednega mišljenja. Društvo izreka družinam globoko sožalje!

Rudarska stavka je minila. Govorili in pisali so, da bomo morali delati šest let, predno bomo pridobili, kar smo izgubili v teku stavke. Jaz pa pravim, da smo celo pridobili na zdravju, tako da se bodo dalj časa naše boljše polovice jezile nad nami. Kaj pravite, koliko rudarjev bi bilo pobitih v času, ko smo bili doma ženskam v napotje?

Sedaj pa naj nakratko omenim zadnjo lovsko sezono, katere je bila stoodstotno uspešna na rogače in srne. Večinoma vsi slovenski lovci iz te okolice so ustrelili po enega srnjaka ali srno. Pri meni na verandi so visele kar tri. Dva tukajšnja lovca pa sta ga polomila. Mislim, da mi ne boste zamerile, če ju imenujem. Pri Umku bi tudi visele tri srne, ako bi ga stari ne polomil. Ko je prišel prazen rok domov, je rekel: "Saj mi ni nič za tisto srno, jutri bom pa ubil bika in enega prašiča, pa bo salame dosti za vse leto."

Drugi neuspešen lovec pa je bil ostrostrelec Toni Klemencič, kateri je prišel domov s pobešeno glavo. Povedal je, da bi lahko ustrelil srnjaka, kateri je pritekel prav k njemu, tedaj pa se mu je odtrgal na hlačah gumb in stresla ga je mrzlica, medtem pa je šla živalica lepo naprej po svoji poti, Tone pa se je po nosom obrisal.

Čital sem dopis Johna Matekoviča. On je tudi omenil imenovana dva lovca. Omenil je tudi, da je ob peti uri stal na vogalu in je videl posledice tistega groznega streljanja. Meni pa se stvar vidi vse drugače, namreč, da se je on skril po marelo

in ni prišel poprej na dan, dokler niso odšli domov vsi lovci. Jaz bi rad govoril z njim, zato sem vprašal Ludvika Bona, kje je John. "Veš kaj, Martin, ne morem ti povedati, kje je. Ko so pričeli sinoči prihajati lovci, je kar nekam izgimil."

John, svetujem ti, da se skriješ pred temi lovci že teden dni pred prihodno lovsko sezono. Vprašal si, kje je bilo "bistro oko".

John Stariha tudi ni spal. S sinom sta pripeljala domov vsak po enega. Pa kaj bom imenoval vse lovce, ko jih je tukaj nekaj ducatov, a vsi smo bili srečni razen dveh.

Naj omenim še rudarske počitnice. Meseca julija lanskega leta sem se odpeljal s svojo družino v St. Marys, Pa., k družini Ludvika Bona. Po štirih urah počasne vožnje smo bili že tam. Mrs. Bon je bila sama doma in nas je bila zelo prijazno sprejela. Čez pol ure pa se je vrnil domov njen mož. Gospodinja je imela že mizo obloženo za nas in njenega moža, kakor da bi vedela, da bomo prišli.

Po kosilu smo se pa odpeljali v 15 milj oddaljene hribe, tja, kjer hodimo na lov. Videli smo veliko srn in jih fotografirali, kajti poleti se človeka skoraj nič ne bojijo.

Proti večeru smo se vrnili nazaj k Bonovim, kjer nas je že čakala dobra večerja. Pri Bonovih smo bili nekaj dni. Jaz, Toni Umek in njegovi fantje hodimo k Bonovim že enajst let, namreč ko pridemo na lov, se vselej nastanimo pri Bonovih, kjer imamo izvrstno postrežbo. Ludvik tudi zelo rad postreže z newyorčanom. Z našimi počitnicami smo bili vsi zelo zadovoljni, kakor tudi moja žena, katere je našla v mrs. Bon zelo prijazno družino. Še nikdar poprej se nista videla, a je dejala, da bi šla zopet rada k tej prijazni družini.

V Prosveti sem čital, da je zelo veliko dopisov, zato nisem takoj napisal tega, pač pa počakal, da se naši dopisniki malo utejejo. Sicer pa tudi jaz raje čitam kot pišem. Prečital sem ponono vse stare koledarje iz l. 1924, kakor tudi druge knjige, katerih imam lepo število.

Zelo rad čitam Prosveto, samo prejemajhna je. Milan Medvešek pa sedaj piše zelo zanimive članke o naši rojstni domovini. Milan, le tako naprej in z resnico na dan! Milana poznam osebno, kajti je bil že pred leti pri meni v hiši tu v Cheswicku.

Zelo mi je tudi ugajal dopis, katerega je napisal John Lokar iz Clevelanda. On tudi poziva čitatelje, da kaj napišemo za Prosveto. Na tem mestu hočemo ponoviti, kar sem nekdo čital v nekem časopisu, a se ne morem spomniti v katerem. Nekdo je pesnik France Prešeren srečal dva duhovnika in ju pozdravil: "Dober dan, fanta!" Duhovnik-sta ga debelo pogledala, nato pa ga vprašala, kdo je. Povedal ji-

Po 22 letih na obisku v rojstni domovini

Milan Medvešek

25.

Od Splita do Zagreba je dolga pot. Vlak ne drči s tako brzino kot ameriški, marveč počasi puha in se vije preko kraškega sveta. Peljali smo se skozi Drniš, kjer je bil rojen sloviti kipar Meštrovič in ima tam že postavljeno svojo grobnico, dalje skozi Knin, naprej proti severozapadu, skozi Gospič, kjer se prične Lika, Vrhovino, Josipdol, Dugo selo, Karlovac, Zagreb.

Ko smo se peljali proti severozapadu po notranjosti Dalmacije, sem si sam pri sebi mislil, da je Bog popolnoma pozabil na te kraje. Kamen na kamnu, goličava, na rebro nad rebrom, na vseh straneh obilo docela skalnatega krasa. Ni čudno, da je ta narod bežal v tujino! Ni čudno, da je to ljudstvo vedno živelo v največji bedi in zaostalosti.

Danes se država močno trudi, da te kraje umetno pogozdi in izgradi razno industrijo. Na primer v bližini Drniša je veliko bavsita. Lika je tudi zelo revna v južnozpadnem predelu, a prav ti kraji so dali svetu enega izmed največjih znanstvenikov. Nikolo Teslo, kateri je bil rojen v Smiljanu, blizu Gospiča. Razumljivo, Ličani so zelo ponosni na svojega velikega rojaka, kateri je s svojimi iznajdbami obogatel svet, posebno pa Zedinjene države. A obogatel Amerike ni samo Nikola Tesla, pač pa tisoči jugoslovanski izseljenci.

Ti kraji so silno trpeli v zadnji vojni, kajti tu so se vršile hude bitke med okupatorjem, izdajalskimi ustaši in partizani. Skozi te kraje se vijejo železniške proge, katere vežejo Zagreb s Splitom, Šibenikom in Zadróm ter z drugimi obmorskimi mesti ob Jadranu.

Strahopetni okupator je posekal še tista maloštevilna drevesa ob železniških progah, zaeno pa zgradil močne bunkerje ob vsakem križišču, ob vsaki vasi, na vsaki zvišeni točki. Ti bunkerji so največji dokazi, kako učinkovita je bila borba partizanov proti krutemu okupatorju. Mnogi so porušeni, mnogi pa še stoje in pričajo o krvavi drami. Priča te krvave drame pa niso samo ti bunkerji, marveč malone sleherni hiša v teh od Boga zapuščen-

ma je svoje ime, nato pa ju vprašal, kaj sta ona dva. Oba naenkrat sta odgovorila, da sta od Kristusove družbe. Tedaj pa ju je Prešeren vprašal od katere Kristusove družbe. Ne prvi ne drugi ni znal dati odgovora. Nato pa jima je pesnik pojasnil, da je prva Kristusova družba sestojala iz osla in razbojnika, nato pa je vprašal: "Kaj sta vi dva, osla ali razbojnika?"

Na koncu pa pozdravljam vse naročnike Prosvete, kdor pa še ni naročnik na dnevnik, mu priporočam, naj se takoj naroči in mu ne bo nikdar žal.

Martin Pavšek

Spomini na rudarske boje

Fontana, Calif. — Nimam več miru, da ne bi tudi jaz nekoliko opisala, kako smo bili na stavki v okraju Westmoreland v zapadni Penni. To je bilo leta 1910.

Bilo je meseca marca imenovanega leta, ko so prišli rudarji z dela in povedali, da hočejo organizirati unijo in da bodo šli na stavko. In res smo pričeli križev pot 1. aprila. Rekli so, da bo kompanija podpisala pogodbo z unijo v nekaj dneh. Bili smo zelo veseli, ker smo upali, da bodo delali samo po osem ur na dan.

Nastal je hud boj. Vzelo je 13 mesecev, da so razbili stavko. Seveda, od kraja se je narod dobro držal, ali ko ni bilo več sredstev, so se pa pričele družine seliti v druge kraje, nekateri pa ga vprašala, kdo je. Povedal ji-

nih krajih. Vsepopovd ruševine, požgane vasi, preluknjane hiše! Mnoge vasi so bile popolnoma porušene in požgane, tako da se je prebivalstvo vrnilo domov šele po letu dni po končani vojni. Silno so bile v Liki prizadete vasi kot Vrhovine, Babin potok, Korenica in druge.

Bunkarji in porušene vasi so pričla najhujšega trpljenja, skozi katero je še kdaj šel ta narod, na drugi strani pa vidite nova naselja, nove hiše, razne industrijske objekte, ki so bili že zgrajeni v kratki dobi po končanju vojne, in pričajo o novem poletu jugoslovanskega človeka, o klenih ljudeh, kateri hočejo živeti boljše življenje.

Iz teh krajev se mnogi vozijo v Zagreb. Vlak je bil natrpan kot vžgalice v skatljici. Večrilo se je že in v mojem želodcu je pričelo kruliti, saj nisem ničesar zavžil od zgodnjega jutra. Začutil sem se, ko sem zvedel, da ima vlak jedilni voz. "Mirko, pojdiva jest," sem dejal Kuhlju. On, ki bi menda vzdržal brez hrane nekaj dni skupaj, je odgovoril, da se ne bo prebijal skozi vagone.

Z Milanom Markovičem in Aleksandrom Tanaskovićem smo se pričeli prebijati proti jedilnemu vozu. Vsi hodniki so bili natrpani z ljudmi in lesenimi kovčegi, vsakovrstnimi culami in punklji. Mene je oblival pot, toda ne toliko radi prerivanja med gnečo, pač pa ob misli, da vsemirjam za ljudi. Nekajkrat sem se že hotel obrniti, toda moja tovariša sta me pritiskala naprej.

Končno smo dosegli jedilni voz, kateri seveda ni podoben kakšnemu jedilnemu vozu na ameriških vlakih. Večerja ni bila slaba in jaz sem se pošteno najedel. Tudi ni bila preveč draga. Izpil sem povrhu steklenico vina. Nasproti mene je sedel železničar srednjih let, z njim pa kmečki mladenič, star približno 18 let. Mladenič je kaj hitro z vruho vred pospravil tudi kruha, nato pa izvlekel iz cule pol hleba kruha, odrezal velik kos zase in za svojega starejšega tovariša, nato pa ga pričel pomujati še meni. Hvaležno sem odklonil, on pa je v obeh izrazil začudenje. Najbrže ni mogel razumeti, da je bila tista večerja dovolj za moj "amerikanski" želodec, jaz pa sem se čudil njemu, da je poleg večerje še poppravil toliko svojega kruha. Ampak to "uganko" ni bilo težko rešiti. Spomnil sem se prve svetovne vojne. Bilo nas je osem v družini. Bili smo podhranjeni. Lahko bi pojedel cel hlebec kruha, če pa bi mi kdo ponudil še pol hleba, ga bi prav gotovo poppravil.

V jedilnem vozu smo ostali do prve postaje, nato pa skočili ven in tekli do našega voza ter se tako izognili prerivanju med živo maso ljudi.

Vlak je dospel v Karlovske kotlino, v kateri je veliko rodovitne zemlje, široki pasovi obdelovalnega zemljišča, prav tako dosti gozdičev.

Kmalu nato smo dospeli v Zagreb, jaz pa sem mislil na Slovenijo, katere je tako blizu hrvaške prestolnice. Povem vam, da sem pričel kar globlje dihati. Kraji od Zagreba do Novega mesta so kakor na dlani stali pred menoj. Cesto iz Novega mesta do Zagreba dobro poznam, saj sem nekajkrat vozil po njej s kolesom, nekdo celo, ko sem bil 16 let star poba, iz Novega mesta do Zagreba in iz Zagreba preko Hrvatskega Pohorja v Varždin, blizu madžarske meje.

V Zagrebu smo se ob tej priliki mudili dan in pol, pozneje pa še nekaj dni, toda tega sedaj ne bom opisaval, pač pa pozneje, sedaj pa se napotimo naravnost v našo lepo Slovenijo, katere nisem videl 22 dolgih let, ti, čitatelj, pa morda že ne 30, 40, 50 let.

(Dalje na 3. strani.)

(Dalje prihodnjič)

Glasovi iz naselbin

(Nadaljevanje z 2. strani)

so šli skebat. Ko so stavkarji marširali od ene do druge majne, ki so bile oddaljene druga od druge po več milj, so prišli domov močno obzuljeni in bolni. Čez nekaj dni so se pozdravili in so šli zopet marširati, in sicer vsaka lokalna unija s svojo muziko.

Mnogokrat smo se jokali doma, ker smo se bali, da nas bodo skebi naklestili. Dobro se je spominjam, kako je bilo nekoč v Jamisonu, Pa. Tam je obratovala neka majhna majna, pa je prišlo šest tisoč stavkarjev. Tam je bilo vse polno policistov in kozakov na konjih. Stavkarji so bili prisiljeni bežati. In kakšen tepež je bil v Yukonu. Mislim, da so tam ubili dva stavkarja. Nikjer nismo bili varni.

Se zmeraj mi pride na misel, kako se je zbirala obleka po Ameriki za stavkarje v Pennsylvaniji. Sproge so prinesle vreče obleke. Zbirali so prav tako kot zdaj za staro domovino. Prav tako mi je že zdaj dobro v spominu, kako smo marširali po Kempah in klicali skebe, naj se nam pridružijo, oni pa so nam kazali pivo, zijala in se smejala, tako da človek ni vedel, ali bi bil jezen ali se bi zjokal.

Nekoč smo šli poslušat Mother Jones, katera je govorila na shodu. Dejala je, da moramo postopati zlepa in da bomo še vse dosegli. Zanj pa je nastopil neki italijanski govornik in pričel poudarjati, da ne bomo zlepa ničesar dosegli in da je treba vzeti puške v roke. To je bilo na 4. julija, čez dva dni pa je bila stavka že razbita in pričelo se je zopet po starem. Tisti, kateri so bili v uniji, so bili zaznamovani na črni listi in brcnili so jih z dela. Morali smo iti naprej in prišli v Illinois, toda tam so se stavke kar nadaljevale.

Ubogih rudarji, oni imajo najtežje in najnevarnejše delo. Oni se tudi največ borijo za delavske pravice. Če bi rudarji izgubili nedavni boj s premogarskimi baroni, potem bi močno trpele vse ameriško organizirano delavstvo in izgubilo bi vse pravice, katere si je priborilo v zadnjih letih.

Da, v stari domovini je bila tudi huda borba, mene pa spremlja že zadnjih 40 let. Ko sem zasledovala potek rudarske stavke, sem bila kar nervozna.

Nekatere rudarske družine se še gotovo spominjajo zgoraj opisanih dogodkov, seveda mnoge rudarje pa že krije ameriška gruda. Rada bi opisala še druge stavke, skozi katere sem šla, toda bi vzelo preveč časa. Čestitam vsem rudarjem, ki so se tako dobro držali v zadnji stavki!

Josefina Brezovec

Glas iz Moon Runa

Moon Run, Pa. — Ne vem, zakaj se nikdo ne oglasi in pove, da tudi Moonrunčani napredujemo. Postavili smo si namreč nov Slovenski dom na tistem prijaznem hričku, kjer smo pred leti obdrževali piknike. Stavka je zelo lepa, toda še ni popolnoma dovršena. Dan otvoritve še ni določen. Upam, da bo kdo drugi kaj več poročal o tem.

Iz stare domovine, iz Žirov na Gorenjskem, mi redno pišejo. Ker ne vidim nobenega poročila od tam v Prosveti, Žirovcev pa je dosti raztresenih po Ameriki, sem prepričana, da jih zanima, kaj pišejo iz našega kraja. Naj omenim, da sta tu iz Žirov brata Jakob in Frank Ambrožič.

Iz njihovih pisem se razvidi, da se danes v Žirih zelo trudijo in ubijajo, da si ustvarijo boljšo bodočnost.

Brat Cene mi piše: "Imam se po navadi. Postal sem tovarniški delavec. (On je star 68 let.) Zaposlen sem v kovačnici. Delam podkovic za čevlje. Seveda vse s strojem. Vsak dan delam osem ur. Če bi zamudil en dan, bi mi vzeli karto za prehrano. Zaposleni smo vsi in kljub temu še vedno primanjkuje delavcev. Danes je dovršen letni plan. Če bomo prvi, nam bo ministertvo podelilo nagrado v znesku 180.000 dolarjev. Ta denar bo potabljen za delavce.

Iz stare strojarne smo vzeli stroje in jo preuredili za kuhinjo in stanovanjske prostore. Na hrano jih hodi sedaj okoli

POMENEK Z ANTONOM ŠVELCEM

Ivo Pirkovič

V Ljubljani, 9. marca 1950.

Te dni mi je sorodnik postal precej zapoznel zavoj "Prosvete" z mojim prispevkom "Bitka za Pleterej" in sem v številki od 10. januarja prebral s posebnim zanimanjem pismo Antona Švelca o vprašanju "komunizma tako zvane Titove sorte" in vobče o stvari pravde kominforma s "titoizmom". Anton Švelc naravnost terja,

Glejte neznan prijatelj Švelc, zakaj smo bili še vedno navdušeni od kapitala, ki ga še niti vložila ni, čeprav bi ga po učenu socializma ne bi smela niti od vplačana. Kapitalistično izkoriščanje je milejšje tudi zato, ker priznava odškodnino tudi za prirodno bogastvo v zemlji. Mi smo hoteli biti iskreni socialisti tudi v praksi in ne le v teoriji in je zato očitno, da je moralo priti do poloma takega gospodarskega sodelovanja in da smo morali stvar odkrito razodeti vsemu ljudstvu, ki je postalo nejevoljno in se razočarano strnilo še trdneje v novem trpkem spoznanju, da se res ne smemo zanašati na nikogar, razen na same sebe.

1. Najprej vprašujete, kako da smo bili navdušeni in polni upov "prav v času, ko je Sovjetska zveza ekonomsko izkoriščala Jugoslavijo, medtem ko sedaj, ko je več ne izkorišča, prihajajo od mnogih teh prej navdušenih ljudi obupa polna pisma." — Vam bom pojasnil!

Zadnja vojna ni poznala fronte in zaledja. Ves narod je bil na fronti, vsakdo sredi neizprosne borbe, ognja, gladi, pričča smrtni žetvi dragih svojcev, znanec, kipečih življenj, nikdar ne vedoč, kdaj bo tudi sam na vrsti. Tedaj so ljudje govorili: zadovoljni bomo z vsem, če tudi bomo samo enkrat na dan jedli, da bi bilo le konec tega gorja. — Pomagal nam ni nihče; eni niso hoteli — spomnite se le knjige "Guns for Tito" —, Rusi pa so nam govorili, da nam čez sovražno fronto ne morejo poslati pomoči in da ne bodo nikoli pozabili naših žrtev. Tako smo se navadili zanašati se zgolj na sebe. Moralno smo živeli od tega, da smo bili z Rusi v duhu; vzdrževali in zmagovali smo s toplo mislijo na velike zaveznike, s ponosno zavestjo, da se bomo tudi zanje, kot se oni za nas. Takrat smo doprinesli prvi in največ izpolniteljni doprinos k veliki stvari svetovnega proletariata, k skupni stvari svobodoljubnih narodov. Gnalo nas je naprej moralno zadoščenje, da smo v polni meri izpolnili dolžnost, h kateri je pozivala Moskva vse svobodoljubne narode.

Kako naj bi ne bili potem navdušeni, ko je bilo konec vojne, ko smo želi svojo krvavo setev, čeprav smo bili lačni in raztrgani. Sedaj ne bo več ovir za tesno sodelovanje z Rusi. In tedaj se je drugič izkazal pred svetom "komunizem tako zvane Titove sorte", kot ga imenujete Vi, neznan prijatelj Švelc. Mi, ki smo bili najbolj uničena dežela zapadne, srednje, severne in južne Evrope, smo čez noč pozabili, da so bili Ogrji, Romuni in Bolgari naši sovražniki in okupatorji in smo jim ponudili roko in dali s čisto mislijo v sreč kruha; in smo dali pšenice Poljski in jo brez obresti posodili Romunom, da jo bodo vrnili, kadar jo bodo mogli, in jo poklonili Albanecem in sami glodali trd koruzen kruh in si radostni, lačni in strgani, pa neizmerno navdušeni za bratstvo osvobojenih narodov, za socializem in velike ruske vzornike, zategovali pasove v zavesti, da dajemo tudi v miru zgled socialističnega bratstva narodov, kakor smo ga dajali v borbi, v zavesti, da nas ne bo treba biti pred zgodovino nikoli sram teh dejanj našega "komunizma tako zvane Titove sorte".

Pa so prišli Rusi in nam dejali, da bomo odslej v dobrih rudiških gospodarskih skupaj, v slabih pa mi sami. Dali da bomo vsak pol kapitala, mi pa še runde sklade, ki jih je narava podarila itak zastoj, in delovno silo, dobiček pa da si bomo delili na pol. Bili smo poparjeni in dejali prijateljem Rusom, da smo socialisti in da socializem uči, da so sadovi dela last onega ki dela, in ne tistega, ki daje kapital. Bili smo razočarani in smo v tako kapitalistično gospodarstvo pristali iz kolega gospodarstva do Rusov pri rečni plovbi in značnem prometu. Dajali smo Rusom pol kapitalističnega dobička, potrpeli in zaman čakali, da bodo dali dolžni del kapitala. Potrpeli smo vse in nismo narodu razlagali težav, ki smo jih imeli z ruskim gospodarskim sodelovanjem, in smo bili še vedno noro veseli, da ne gore več naše vasi in ne poginjajo več naši prijatelji in tovariši.

2. Potem vprašujete, prijatelj Švelc, "kako to, da je ekonomski položaj teh 'izkoriščanih ljudstev' (Poljske, Češkoslovaške, Ogrske, Bolgarije in Romunije) boljši kakor je ekonomski položaj neizkoriščanih jugoslovanskih ljudstev? To bi hotel, da mi kdo pojasni!"

Pređen Vam bom na to čudno vprašanje odgovoril, Vam hočem pojasniti, zakaj bi danes na Češkem, Ogrskem, v Romuniji in Bolgariji moralo biti bolje kot v Jugoslaviji. — Gotovo veste, dragi prijatelj Švelc, da je blagostanje le v industrializiranih deželah. No, Češka je bila visoko industrializirana že pred vojno, med vojno pa je Nemčija to industrijo še znatno povečala. In tudi to Vam je gotovo znano, da so bili Čehi v času vojne morda premeteni Švejkji in navihani saboterji, ki pa niso uničili svojih tovarn, mostov in železnice, niso imeli v gozdovih armade upornikov, ki bi brez usmiljenja uničevala vse, kar je služilo okupatorju. Zato so Čehi po vojni lahko začeli delati takoj in neposredno za življenjski standard. — Mi že preje nismo imeli industrije — pogoj za blagostanje. Med vojno smo šli brez obotavljanja in brez sleherne špekulacije v borbo in za skupno stvar zmage žrtvovali brez obotavljanja še tisto beračijo, ki smo jo imeli.

Zato so nas po vojni čakale nezaslišane naloge. Poslušajte, kako so te težave, ki so nas čakale po vojni, izračunali že naši belogardistično domobranski kvizgovci 22. decembra 1943 v "Domoljubu": "Po mnenju naših stavnih strokovnjakov bo treba samo za obnovo razdejanih hiš požganih kmetijskih hiš ter drugih poslopj 250 milijonov kosov opeke. Vse naše opekarne pa morejo na leto izdelati približno 12 milijonov kosov opeke. Dvajset let bodo torej potrebovale samo naše opekarne, da napravijo za obnovo razdejanih hiš potrebno opeko. Dejansko pa bo obnovitveno delo trajalo še mnogo delj, ker so razdejane tudi ceste in železnice in se bo mogla potrebna opeka dovoziti v nekatere kraje le z največjo težavo in šele potem, ko bodo prometne zveze znova urejene".

Po 22. dec. 1943 so se še pol-druvo leto rušili in goreli naši domovi ter propadalo naše imetje. In glejte, mi nismo obnovljali 20 let, kakor bi naši kola-

boracionisti, ce bi nam ta nesreča ostala na vratu. Mi smo v par letih opravili delo 20-letih let, povrhu pa še desetkrat toliko zgradili nove industrije, cest, brodvaja in železnice. In vse to ogromno delo nam ni dajalo niti kruha niti obleke. Kadar si siromak gradi hišo, ne je sečenke in ne pije vina, kakor bi ga že lahko, ce bi bili toliko srečni, kot so Čehi, ki jim vojna ni uničila domovine in je njihova mlada, socialistična družba podedovala razvito moderno industrijo.

Da pa boste to, dragi Švelc, razumeli natančno, naj Vam povem, da moramo mi danes od vsakih sto dinarjev novega bogastva, ki ga ustvarjamo z rokami, skoraj 70 dinarjev investirati še v naše ogromne gradnje moderne industrije in naprednega gospodarstva, o čemer ste gotovo že kaj čuli. Zato si lahko privoščimo za življenje od vsakih sto dinarjev komaj nekaj več od 30 dinarjev.

Ne gre tedaj za to, ali živi ta trenutek bolje Čeh ali Jugoslovani, ampak za to, da ustvarja vsak Jugoslovani prav gotovo vsaj toliko bogastva, kot ga ustvarja Čeh ali Romun ali Bolgar, rajši pa več, da pa mi tega bogastva, ker v vojni nismo bili špekulanti, danes ne moremo uživati še v polnem obsegu. Gre za resnico, da živimo slabo, toda od leta do leta bolje, s trdnim poroštvo, da bomo vsako leto povzivali lahko večji del ustvarjanega bogastva in da nam ga bo treba vse manj in manj investirati. Kadar bomo mi s svojimi napori, ki se ne zanašajo na nikogar, ustvarili tolikšno industrijo, kot jo je socialistična Češka podedovala, primerjajte, dragi prijatelj Švelc, šele naše življenje z življenjem drugih narodov; danes pa lahko primerjate le naše delovne uspehe, ki nam jih ni treba biti sram pred svetom.

Tudi za Bolgarijo na primer velja, da v vojni ni bila uničena, vrh tega pa še, da je Rusi ne pušče industrializirati še v tistem obsegu, kot se industrializiramo mi, (tudi od nas so terjali, naj ostanemo le poljedelci in pastirji). Zato bi tudi Bolgari lahko danes povzivali večji del svojih dohodkov, če bi bili sicer enako marljivi kot smo mi; zato pa si tudi ne bodo ustvarili solidne osnove za resnično blagostanje.

Mnogo pa nam je škodilo tudi to, da si nismo znali delati po svetu reklame. Na misel mi prihaja, kar mi je leta 1944 dejal angleški vojak v južni Italiji: "Vi, Jugoslovani, ste nespretni. Glejte, kakšnega vraga počno po svetu Čehi s svojimi Lidicami, po katerih imenujejo v tujini že celo trge in ulice in so zbrali za njih obnovo že toliko, da bi jih lahko zgradili in pozlatili. Vi pa ne poveste, da imate sto Lidic." — To je resnica in si tako razlagam tudi dejstvo, da mnogokrat celo naši dobri rodoljubi — kakor ste brez dvoma tudi Vi, dragi prijatelj Švelc — ne poznajo resnice o nas in o naši novi domovini. (Konec prihodnjic.)

Prezidij Ljudske skupščine LRS je pomilostil 209 obsojencev

Ljubljana. — Po nalogu ministra za notranje zadeve LRS Borisa Kraigherja so bile sestavljene pri oblastnih poverjenih stvih za notranje zadeve na področju LR Slovenije komisije z nalogo, da preiščejo, katere obsojene osebe, ki prestanejo kazen v kazensko-poboljševalnih ustanovah, lahko pridejo v poštev za pomilostitev. Komisije so proučile predvsem tiste primere obsojenih oseb, ki so s svojim ponašanjem in pravilnim odnosom do dela dokazale, da je kazen pri njih dosegla vzgojni namen. Na osnovi dela in predlogov teh oblastnih komisij je minister za pravosodje LRS po pročitvi predložil Prezidiju Ljudske skupščine LR Slovenije predlog za pomilostitev 209 obsojencev in obsojenk. Prezidij Ljudske skupščine LR Slovenije je z ukazom o pomilostitvi U št. 173 z dne 19. januarja 1950 pomilostil 209 predlaganih obsojencev. Minister za notranje zadeve LRS je izdal nalog podrejenim organom, naj takoj izvedejo ukaz Prezidija Ljudske skupščine Slovenije o tej pomilostitvi.

Slovenska narodna podpora jednota

2657-59 So. Lawndale Ave.

Chicago 23, Illinois

GLAVNI ODBOR

Izvršni odsek:

JOSEPH L. CULKAR, gl. predsednik, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
 F. A. VIDER, gl. tajnik, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
 ANTON TROJAR, gl. pomožni tajnik, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
 MIRKO G. KUHEL, gl. blaginik, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
 LAWRENCE GRADISEK, tajnik bol. odd., 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
 MICHAEL VRHOVNIK, direktor mlad. odd., 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
 PHILIP GODINA, upravitelj Prosvete, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
 ANTON GARDEN, urednik Prosvete, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.

Podpredsednika

ANTON R. VERBICK, prvi podpredsednik, 1506 So. 53rd St., Milwaukee 14, Wis.
 EDWARD TOMSIC, drugi podpredsednik, 823 W. 7th St., Walsenburg, Colo.

Districtni podpredsedniki

JOHN V. CEBULAR, prvo okrožje, 2126 Shallock St., Philadelphia 24, Pa.
 FRANK GRADISEK, drugo okrožje, Box 216, Harwick, Pa.
 MARY E. PRASNICKAR, tretje okrožje, 1237 E. 60th St., Cleveland 5, Ohio
 JOSEPH FIFOLT, četrto okrožje, 3979 Randall St., St. Louis 16, Mo.
 JOHN SPILLER, peto okrožje, 418 Pierce St., Eveleth, Minn.
 URSULA AMBROZIČ, šesto okrožje, 5520 West Adams, Los Angeles 16, Calif.
 JOHN PETRITZ, sedmo okrožje, 205 3rd St., W. Roundup, Mont.
 FRANK POLSAK, osmo okrožje, 205 3rd St., W. Roundup, Mont.

Gospodarski odsek

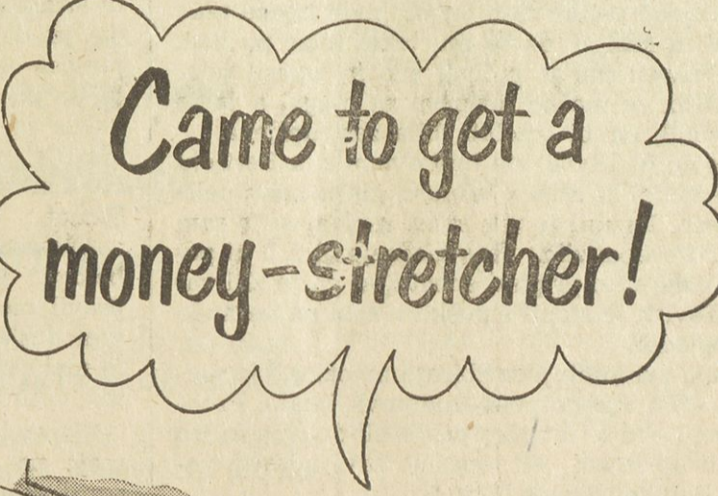
MATH PETROVICH, predsednik, 261 E. 150th St., Cleveland 10, Ohio
 JOSEPH L. CULKAR, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
 F. A. VIDER, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
 MIRKO G. KUHEL, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
 JACOB ZUPAN, 1400 S. Lombard Ave., Berwyn, Ill.
 RUDOLPH LUCHE, 700 E. 260th St., Euclid, Ohio
 DONALD J. LOTRICH, 1937 So. Trumbull Ave., Chicago 23, Ill.

Porotni odsek

ANTON SHULAR, predsednik, Box 27, Arma, Kansas
 FRANK VRATARICH, 315 Tener St., Luzerne, Pa.
 ANDREW VIDRICH, 649 Forrest Ave., Johnstown, Pa.
 JOHN KOBI, Sr., 208 So. 62nd Ave., W. Duluth 7, Minn.
 CAMILUS ZARNICK, 3564 W. 67th St., Cleveland 2, Ohio

Nadzorni odsek

FRANK ZAITZ, predsednik, 2301 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
 MICHAEL R. KUMER, Box 64, Universal, Pa.
 MATTHEW J. TURK, 2646 S. Lawndale Ave., Chicago 23, Ill.
 LOUIS KAFERLE, 18301 East Park Ave., Cleveland, Ohio
 ANDREW GRUM, 17182 Snowden, Detroit 21, Mich.

If YOU THINK somebody's playing a prank on this young fellow—like sending him for a can of striped paint or a bucket of steam or a left-handed monkey wrench—you're all wrong. He's really buying a money-stretcher—a United States Savings Bond.

In ten short years, every three dollars he invests stretches into four dollars.

But you don't have to show up at the window every time you want to buy a U. S. Savings Bond. You can stretch your dollars automatically—with a stroke of the pen.

Simply sign up under your firm's Payroll Savings Plan if you're employed—your bank's Bond-A-Month Plan if you work for yourself.

Automatic saving is sure saving—U.S. Savings Bonds

SNPJ PRINTERY

This is an official U. S. Treasury advertisement—prepared under auspices of Treasury Department and Advertising Council.

Z JUŽNEGA MORJA

POSLOVENIL
VINKO GABERSKI

(Nadaljevanje)

"On naj je," je silil Tavish. "To je najlepše dokazovanje."

Harriwell je zajel žico jedi in šel z njo nad kuharja, ki je v strahu pobegnil.

"To zadostuje," je Brown slovesno proglasil. "Noče jesti."

"Gospod Brown, bi mu hoteli dati okove?"

Ko je bilo Harriwellovi želji ustreženo, se je obrnil k Bertieju: "Dobro, dragi prijatelj. Njega dobi komisar, in če umrete, bo gotovo obesen. Bodite prepričani."

"Ne verjamem, da bi vlada to storila," je podvomil Tavish.

"Pa pomislite, gospoda, vendar tudi name," je prosegel zaklic Bertie.

Harriwell je sožalno zmignil z rameni:

"Prav žal mi je," dragi prijatelj, a proti temu strupu naših domaćinov ni znano nobeno sredstvo. Pomirite se, in čé—"

Dva ostru strela nekje zunaj sta prekinila razgovor. Vstopil je Brown, zopet nabasal puško in sedel za mizo.

"Mrtev je," je rekel. "Groznica, nepričakovan napad."

"Ravno sem pravil gospodu Arkwrightu, da ni sredstva proti strupom domačina —"

"Razen žganja," je rekel Brown.

Harriwell si je sam rekel, da je bedak, in je skočil po steklenico.

"Močno, človek, močno," je bodril Bertieja, ki je zvrnil od dveh tretjin s čistim spiritom napolnjeno veliko čašo ter od hude pijače tako goltal in kašljal, da so mu tekla solze po licu.

Harriwell mu je potipal žilo in zmeril temperaturo, se močno zaskrbel za njega, a je že podvomil, da bi omeleta bila zastrupljena.

Brown in Tavish sta tudi dvomila, a Bertieju se je zdelo, da sliši v njunem glasu neko neiskrenost. Izgubil je tek in na skrivaj si je sam pod mizo tipal žilo. Res, močnejše bije, a ni pomislil, da bi to pripisal spiritu, ki ga je zžil vase.

Tavish je stopil s puško v roki na verando in pogledal.

"Tam pri kuhinji se zbirajo množice," je sporočil. "Pa mnogo pušk-snideroevk imajo. Predlagam, da bi se tam čez priplazili do njih in jih prijeli od strani. Mi moramo prvi udariti, veste. Pojdite, Brown."

Harriwell je še mirno jedel, Bertie pa je ugovarjal, da se mu je bitje žile zvišalo; zadrževal je ko so začele puške pokati. Med pokanjem snideroev je natančno razločil Brownovo in Tavishovo vinčestrovko. Drugače pa so vsi povprek peklenko tulili.

"V beg sta jih pognala," je omenil Harriwell, ko so se glasovi in strelji oddaljevali.

Brown in Tavish sta bila komaj za mizo, a Tavish je že zopet šel ven, da bi kaj videl.

"Dobili so dinamit," je rekel.

"Potem jih pa napadimo z dinamitom mi sami," je svetoval Harriwell.

Vsak si je nabasal pol tucata zabojev in stopili so z gorečimi smotkami pred vrata.

Tisti trenutek pa se je zgodilo . . .

Pozneje so igrali Tavisha za to, in priznal je, da je bil naboj vendar premočen.

Vsekakor, vnelo se je pod hišo, ki se je privzdignila na enem vogalu in potem zopet usedla na temelje. Polovica posode na mizi se je strla in ura je obstala. Divjega maščevanja željni so planili vsi trije ven, in bombardiranje se je začelo.

Po povratku ni bilo Bertieja nikjer najti. Umaknil se je bil v pisarno in se tam zabarikadiriral; tam je obležal na tleh ves prepojen z alkoholom in umiral od slabosti, dočim je divjala okoli njega borba.

Proti jutru je prilezel na svetlo ves bolan in zbit in je videl, da je sonce še na nebu in da so njegovi gostitelji živi in zdravi.

Harriwell ga je silil, da bi še ostal, Bertie pa je hotel na vsak način na 'Arlo' v Tulage, kjer

bi preživel še tiste dni do prvega parnika pri komisarjevih.

Na parniku so bile potujoče ženske; Bertie je bil zopet junak, kapitana Mala pa še pogledala ni nobena.

Kapitan Mal je poslal potem iz Sidneya dva zaboja škotskega whiskyja, ker ni mogel ugovarjati, kdo je omogočil Bertieju lepši pogled v življenje na Salomonskih otokih—kapitana Hansen ali mister Harriwell.

NEIZOGIBNI BELEC

"Noben črnce ne bo razumel belca, belec pa črnca ne, dokler bo belo belo in črno črno."

Tako je rekel kapitan Woodward. Bili smo gostje v krčmi pri Charleyu Robertsu v Apiji in pili smo velike kozarce žganja, ki nam jih je mešal in delil gostitelj; trdil je, da ima navodilo naravnost od Stevensa, ki se je proslavil z iznajdbo te pijače v času, ko ga je silila k temu egiptovska žejta. To je bil Stevens, ki je napisal knjigo "S Kitchnerjem do Khartuma" in potem padel pri obleganju Ladysmitha.

Kapitan Woodward, majhen in tršat, priletel človek, ki je bil ves ožgan zaradi štirideset let trajajočega bivanja pod trópskim soncem in z najlepšimi, čistimi, rjavimi očmi, ki sem jih kdaj videl pri moškem, je govoril po bogatih izkušnjah. Brazgotine križem kražem po njegovi pleši so zgovorno pričale, da se je dobro spoznal s tomahavki domačinov, podobno pa sta govorili brazgotini spredaj in zadaj na desni strani vrata, ki sta ostali od puščice. Povedal je, da se mu je tistikrat mudilo, pa ga je puščica ovirala pri bežanju. Ni mogel počakati, da bi ost odlomil in potegnul les tako ven, kakor je prišel noter. Sedaj je bil poveljnik 'Savaje', velikega parnika, ki je po zapadnem obrežju nabiral delavce za nemške plantaže na Samoi.

"Nesreča prihaja največ zavoljo neumnosti belcev," je rekel Roberts in utihnil, da bi napravil močan požirek iz svoje čaše in opsoval samoanskega slugo. "Če bi beli ljudje hoteli le malo razumeti mišljenje črncev, bi se izognili večini sporov."

"Poznal sem ljudi, ki so pravili, da se razumejo na črnce," je odgovoril kapitan Woodward, "in videl sem, da so jih najprej skajkajali ali požrli. Pomislite na misijonarje na Novi Gvineji in Novih Hebridih, na otoku mučenikov Erromangi, in tako dalje. Pomislite na avstrijsko ekspedico, ki so jo razsekali na Salomonskih otokih v guadalakanskih goščavah. In spomnite se trgovcev, tudi najbolj izkušenih, ki so se bahali, da jim ne pride noben črncev do živga, pa vendar krasijo danes njihove glave slemena na kočah teh divjakov. Stari Johnny Simons, ki je prebil polnih šest in dvajset let na negotoljubnih obalah Melanezije, je prisegal, da zna črnce kakor knjigo od zunaj in znotraj na pamet, in da ga ne dobijo nikdar, je vendar padel pri laguni Marovi na Novi Georgiji. Glavo sta mu odžagala črna Marija (ženska) in star črncev, ki je imel eno samo nogo, ker je bil eno pozabil v žrelu morskoga psa, ko se je pri lovu potapljal za ribami, ki so bile z dinamitom omamljene. Pa Billy Watts, ki je bil razvpit, kakor da je za črnce smrt, človek, ki bi prestrašil samega hudiča! Še pomnim, kako smo nekoč ležali na rtu Littlu na Novi Irski, pa so mu, veste, ukradli črnci pol zaboja tobaka, kar je bilo vredno tri dolarje in pol. Za povračilo je šel, postrelil šest črncev, razdeljal njihove bojne kanjije in jim požgal dve vasi. Štiri leta pozneje pa je bil s petdeseterico Bukuncev, ki so lovili pri rtu Littlu trepang, napaden. Čez pet minut je bilo vse mrtvo, razen trojice, ki je pobegnila v kanuju. Nikar mi ne pravite, da je mogoče črnce razumeti! Beli človek je za to, da bi svet povzdignil, in ta naloga je dovolj velika. Kje bi potem še utegnil, da bi razumel črnca?" (Dalje prihodnjič.)

četudi se včasih zrem nazaj. Naposled — lahko mirno in odkrito povem: nazaj tudi nočem več! Če ne iz drugega, že iz gole trme ne! Ker konec koncev — če smo se že lotili tega, vlecimo naprej, pa pokažimo vsemu svetu, kako se gradi ta stvar, ki jo imenujemo socializem! To pa vemo, da je Jugoslavija država, ki bo dosegla, kar hoče!

Moram reči, da nam ne bo nič hudega. Kar bomo pridelali na ohišnici in kar bomo dobili od skupnega, bo dovolj, da lahko dostojno živimo. Naj žena še tako tarna, vajena stare kmečke košatosti, jaz moram reči, da nam bo brez stiskanja dovolj! Tudi denarja nam ne bo manjkalo, ne glede na to, da bomo sprva večino denarja metali v zidavo novih poslopjij, ki jih potrebujemo, ter v stroje.

Vendar pa se ne moreš otresti nekega človeškega občutka, rekel bi svojih starih navad. Tak si kakor človek, ki je dobil lepo novo obleko. Obleče si jo, zadovoljen je. A ker je bil vajen vse življenje držati v žepih roke, mu zdaj te takoj zdrsnejo proti žepom. Toda glej — krojač ti ni zašil nobenega žepa. In tako ti te roke, vajene žepov, hodijo hudo v napatje, ne vem kaj z njimi. Pa kaj potem vsa lepa obleka!

Takole mislim s to prisodobno o žepih: še ni daleč čas, ko sva s staro v nočnih urah o vsem prerazpravljala. Kako bi to, kako ono. Koliko bo kateri od otrok dobil. Ona celo o tem, kam se bo kateri ženil, ker ženske so v tem pogledu hudo natančne in mislijo daleč naprej. Včasih sva tudi govorila, da bi bilo dobro dokupiti kaj zemlje.

Kratkoma: vse tiste skrbi sva pretresala v nespečnih nočnih urah, ki se javljajo kmečkemu človeku, od zemlje, otrok pa vse tja do kokoši, živine. Celu sva se sporekla, kateri bo ostal pri hiši: ona je bila za deklo, jaz za fanta.

Na — in zdaj? Vidite — to se pravi obleka brez žepov. Čemu vse te človeške, naše kmečke skrbi — zemlje ni več, deliti ni kaj. Otroka sta člana zadruge. Jutri — potrjujstvenim lahko kateri odide na kakšen prekleti tečaj. Od živine imamo kravo dojnico, nekaj perutnine, svinjio za pitanje. — To je obleka brez žepov! — Tako se mi je zdelo prve dni, kakor da nam je ta zadruga vzela vse misli.

Aktivisti so nam sicer govorili, da nas bo zadruga rešila vseh skrbi. Ali jaz bi dejal — niso razumeli stvari. Kmet je živel vekomaj v samih skrbeh. Navadil se je ja nanje. Človek je vendar zato na svetu, da ima vedno kakšne skrbi! Ker kakšno bi sicer bilo življenje?! Zadruga je vzela človeku prve dni vse misli. Ker kmetove misli ne izvirajo — bi dejal — toliko iz glave kolikor bolj, iz zemlje, iz njegovih stvari. Bili smo nekam ohromeli. Prvo noč po vstopu v zadrugo sem imel občutek, da sem prazen kakor šopa in da je zdaj ni več stvari, zaradi katere bi še bilo vredno živeti. Tudi nisva z ženo spregovorila niti besede. Ne samo zaradi njenega besa name, temveč tudi zaradi praznine, ki naju je navdajala.

Ko sva se naslednji dan s sosedom Miho srečala na vrtu pri plotu — oba sva kar tako nekaj tam iskala —, se dolgo nisva hotela pogledati, kakor da sva drug proti drugemu nekaj težkega zagrešila. Nazadnje pa naju je le nekaj privedlo skupaj, segla sva si v roke, kakor da se nisva videla že deset let in oba hkratu

Sonce sije na zemljo

Miško Kranjec

(Nadaljevanje)

Seveda se nekoč nismo spraševali po čem takem. Zemljo je vedno kdo prodajal. Bodisi da se je izselil v svet, ker tu ni mogel živeti, ali je kratkomalo propadel ali je bila rubež — se je že kaj zgodilo, da je zemlje bilo vedno dovolj na prodaj. "Vi kmetje," mi je dejal sekretar, "na videz tako skupaj držite, a požrli bi drug drugega, če bi le mogli, zgrizli bi se za zemljo. Vi bi prisilili človeka, da bi moral propasti, samo da bi lahko kupovali zemljo! Da, goltali bi drug drugega!"

Vedno me je tako dobil. Zato sem mu rekel, ker se drugače nisem vedel izveči: "Vam je lahko — na tečajih se naučite, kako je treba dokazovati. Če bi mi kmetje bili bolj učeni, bi vam lahko vse ovrgli. Tako pa samo čutiš, da ni prav, odgovoriti pa ne znaš . . ."

Namršil je obrvi in videl sem, da je nejevoljen zaradi teh besed, na katere mi je nazadnje

misli. Vskogar zajame, ga drži in vleče s seboj naprej. "Se sami ne veste, kako globoko ste že v socializmu!" mi je bil zadnjič dejal naš učitelj. "Kar otepajte se ga, vam ne bo pomagalo!"

In ker je vse to res tako, nazadnje ni nič čudnega, če lepega dne zdrkneš v obdelovalno zadrugo. Vsaka pot ima svoj cilj, do njega boš prišel, pa hodi potem hitreje ali počasneje. In cilj poti Jugoslavije — to že vidim — je socializem. Otrեսaj se tega socializma, kakor smo se ga mi in kakor se ga še danes, čeprav smo že v zadrugi, rešil se ga ne boš. Nič ne pomaga vse občutje, ki je podobno — bi dejal — domotožju po starih časih. Ko si član zadruge, se ti nenadoma zazdi, da so se vrata za teboj za vekomaj zaprla. In se tudi so!

V Razpotih namreč imamo obdelovalno zadrugo, ki se imenuje "Nova zemlja". Lahko bi se seveda kakor koli imenovala. Bistveno je, da imamo zadrugo. Če pomislim, da sem s svojo družino član te zadruge, me vselej navada nekaj čudnega. Zazdi se mi, da sem prestopil neko mejo, jarek, vodo, kar pač hočete, nekaj, kjer nazaj ni več mogoče in

June Sanders, bivša blagajničarka v neki restavraciji v Hollywoodu, ki je vprašala za brezposelnostno podporo, ker jo je lastnik restavracije odsvolil pod pretvezo, "da njena prikupljivost in lepota zadržuje goste pri blagajni."

vprašala: "Kako je?" Namesto da bi si odgovorila, sva se samo nasmehnila. Čez čas pa je sosed Miha dejal: "Vsaj vrt imam, da lahko kam stolim . . ."

"Vsaj vrt," sem pokimal in čutil, kako se tudi on počuti reven. Privlekla sva vsak svojo pipo iz žepa in si začela prižigati, a čutila potrebo, da še govoriva. Vendar sva se spet samo istočasno vprašala:

"Kako bo?" In spet sva se — dejal bi — bridko nasmehnila. Nakar je sosed prvi dejal: "Star sem že. Ali me pokopljejo bogatega ali zadrugašica, grob je enako hladen. Ne uide nam."

"Ne uide nam," sem prikimal. Ko sva spet iskala, o čem naj bi še spregovorila, nama je hkratu ušlo:

"Kaj pa žena?" Spet sva se bridko nasmehnila. Na to vprašanje pa ni on prvi odgovoril, samo nekaj je pokimal in se zagledal po vrtu. Jaz pa tudi nisem dejal besede razen: "Bojrim se, da naše ženske ne bodo nikdar razumele, kaj so to zadruge, še manj, kaj je socializem . . ."

"Ne bodo," je tedaj vzdihnil in dalje molčal. Šele kasneje sem izvedel, da so pri njih imeli tisti večer celo bitko. Žena je skakala vanj, mu z rokami segala v obraz, dokler je ni nekoliko trdo odrinil. Nato je začela vpiti, češ da jo hoče ubiti, nakar sta ji dva otroka priskočila na pomoč. Njemu pa druga dva. "Prodal si nas!" je kričala ona, nakar ji je on odvrnil: "Drugoga ne zaslužiš. Hvala bogu, da so tu zadruge, da se boš učila jesti zadrugi kruh!"

Še danes se nisva v pravo zmirlila. Sicer pa tudi s svojo nisem prišel naprej. Prijazne besede mi še ni dala. Vse življenje sva se razumela. Pri tej zadrugi pa se je zataknila. Bojim se, da se čmerikavosti ne bo nikdar več otresla. Moram reči — mi mogoče smo bolj prožni. Danes lahko priznam, da bi že lahko zdavnaj imeli zadrugo, če bi se nam žene ne upirale tako trimasto. Že res, da smo vedno rekli svoj ne, a smo potem razmišljali o stvari in se mučili z njo. One pa so enkrat za vselej in za vekomaj povedale svoj ne in sploh ne razmišljajo o tem. Mislim, da bomo tudi v socializmu imeli z njimi dokaj časa križ.

Zakaj pripovedujem te stvari, ki niso najbolj razveseljive? Da bi se videle, kako stvar z zadrugami vendarle ni tako preprosta, kakor mislijo nekateri. Mi kmetje smo posebni ljudje. Če se odločiš za zadrugo, se s tem tudi vse spremeni. Teško bi pojasnil, kaj zajema ta 'vse'. Tako je, kakor da si se znova rodil, le da zdaj ne mlad, neobjen, temveč s polno zavestjo. Zdaj vem: ko bo socializem zmagal na vasi, spremenil kmečkega človeka, takrat se bo začela nova doba.

II.

Prav za prav sem se bal doma večjega viharja zaradi odločitve, da pojdemo v zadrugo. Že dolgo — vso zimo — mi je bilo jasno, da se zadrugi ne bomo mogli ogniti. Zapletli smo se v to vprašanje, ga premelevali na sestankih in odklanjali, premelevali možje med seboj, kjer smo se pač srečali, in največ se je človek ukvarjal s tem vprašanjem, ko je bil sam. Nenehno je hodilo s tabo kakor slaba vest, ki ti ne da spat. Pa nas tudi ljudje z okraja niso izpustili iz svojih šap. Obdelovali so nas tako rekoč dan za dnem, da bi se človek moral že samo zaradi tega predati. Tudi s sosedom Miho sva premelevala dan za dan stvar, a se vedno znova ustavljala pri vprašanju: "Kaj bo žena rekla . . ." Ne otroci, celo z mojim se je dalo in sem imel v njima pri stvari ne samo oporo, temveč že tudi pritisk: "Oče, zadrugo, zadrugo!" — "Z materjo govorita!" sem ju že nazadnje narahnil. Lotila sta se tudi matere. A ona vedno svojo: "Pustita me pri miru! Z očetom lahko delate, kar hočete, mar mi je, če greste danes v to neumno zadrugo. Mene pa tam ne bo! Nikdar!" Zadnje čase že sploh ni govorila z nami, kakor da sluti, kaj se pripravlja. Na noben sestanek je nismo spravili. Če pa nas je kdo doma obiskal, še kruha ni položila predenj, še pogledala ga ni.

Nazadnje pa je prišel tisti večer, ko je bilo sklicano zborovanje zaradi ustanovitve te obdelovalne zadruge. Skoraj vsa vas je bila tam. Le tisti najtrši, ki o zadrugah ne samo da niso govorili, temveč o njih tudi slišati niso hoteli, so ostali doma.

Bili smo vsi napeti. Še tisti trenutek smo bili voljni, da pobegnemo, ali pa povemo odločno svoj ne. In vendar smo se že vdali. Vedeli smo, da nazaj ni več mogoče.

"Kako misliš?" me je vprašal sosed Miha, ko sva šla na ta sestanek.

"Kaj čemo," sem nazadnje vzdihnil. "Človek bi že rad imel

mir. Saj nam ni bilo slabo in bogve, da se ni prijetno ločiti od svoje zemlje, a kaj ko drugače ni mogoče. Vidiš — če danes preložimo, bomo jutri znova začeli. — Kakor bo, pa bo. Poginili že ne bomo . . ."

(Dalje prihodnjič.)

NAZNANILO:

Ker nas je že več ljudi naprosilo za naslove jugoslovanskih oblastev v Združenih državah, naj tu navedemo, da naslov jugoslovanske ambasade se glasi:

Yugoslav Embassy,
1520 — 16th St., N. W.
Washington 9, D. C.

Naslov urada jugoslovanskega konzula pa se glasi:

Yugoslav Consulate General,
745 — 5th Avenue,
New York 22, N. Y.

in

Yugoslav Consulate General
188 West Randolph Street
Chicago 2, Illinois

Pišete lahko v slovenskem, srbohrvatskem ali angleškem jeziku.

POZIV naročnikom lista Prosveta

Uljudno apeliramo na vse naše naročnike lista Prosvete, dnevnika in tednika sredine izdaje, ter The Voice of Youth, da VSELEJ TAKOJ ko se preselite, naznanite upravnikištvu lista in nam pošljete vaš stari in novi naslov, prvič zato, da naročnik dobi točno svoj list in drugič, da nam ni treba plačati 2 centa KAZNI pošti za vsak tak zanemarjen slučaj. Pismošola vam da brezplačno kartico Form št. 22-8 ako ga vprašate, isto izpolnite in jo pošljite upravi lista.

Prosimo, upoštevajte ta poziv, s tem pomagajte upravi za boljše poslugo dostavljanja Prosvete.

PHILIP GODINA, upravitelj

Ameriška in evropska označba mer

Pri čevljih je razlika v označbi 32½ do 33 točk, ki jih je treba odšteti od evropske mere, bodisi pri moških ali pri ženskih čevljih.

Na primer: če vam pišejo, da želijo čevlje št. 39, to je ameriška mera 6½, št. 40 je 7, št. 41 je 8, št. 42 je 9, št. 43 je 10, št. 44 je 11.

Ženski čevlji so navadno manjši nego gornje mere. Tako bi na primer: št. 38 bila št. 6, 37 št. 5, 36 št. 4.

Ženske obleke: št. 40 je ameriško 32, 42 je 34, 44 je 36, 46 je 38, 48 je 40 itd., vedno za 8 točk manjše od evropske mere.

Enako je pri deklicah drugača evropska mera. Št. 38 je ameriško 12, 40 je 14, 42 je 16, 44 je 18, in 46 je 20.

Pri moških oblekah pa se začena v Evropi z št. 42, kar je v Ameriki 33, 44 je 34, 46 je 36, 48 je 38, 50 je 39, 52 je 41, 54 je 43 in 56 je 44. (Se vrtil med 10 in 11 točk razlike.)

Moške srajce: št. 35 je ameriško 13½, 36 je 14, 37 je 14½, 38 je 15, 39 je 15½, 40 je 15¾, 41 je 16, 42 je 16½ in 43 je 17.

"PROSVETA"

2657 S. Lawndale Ave.

CENE LISTU SO:

Za Združ. države in Kanado \$8.00	Za Chicago in okolico je.....\$9.50
1 tednik in..... 6.80	1 tednik in..... 8.30
2 tednika in..... 5.60	2 tednika in..... 7.10
3 tednike in..... 4.40	3 tednike in..... 5.90
4 tednike in..... 3.20	4 tednike in..... 4.70
5 tednikov in..... 2.00	5 tednikov in..... 3.50
Za Evropo je: Dnevnik \$11.00 — Tednik \$2.20	

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v pisnu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

Prišteje se sme le one člane iz družine, ki to dovolijo in ki žive ali stanujejo na enem in istem naslovu.

V nobenem slučaju ne več kot 5 tednikov

Pojasnilo:—Vselej kakor hitro kateri teh članov, ki so prišteti, preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to tako naznaniti upravnikištvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne store, tedaj mora upravnikištvu znižati datum za to vsoto naročniku ali pa ustaviti dnevnik.

PROSVETA, SNPJ, 2657 S. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveto vsoto \$.....

1) Ime..... Čl. društva št.....

Naslov.....

Ustavite tednik in ga pripišite k moji naročnini od sledečih članov moje družine:

2)..... Čl. društva št.....

3)..... Čl. društva št.....

4)..... Čl. društva št.....

5)..... Čl. društva št.....

Mesto..... Država.....

Nov naročnik..... Star naročnik.....

Kadar se preselite, vselej naznanite svoj stari in novi naslov!

TISKARNA S.N.P.J.

—sporožnja vam—

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovaškem, češkem, angleškem jeziku in drugih

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO SNPJ, DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

. Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne
. Cene zmerne, unijsko delo prve vrste

Plašite po informacije na naslovu:

SNPJ Printery

2657-59 S. LAWDALE AVE. - CHICAGO 23, ILLINOIS
TEL. ROCKWELL 2-4964